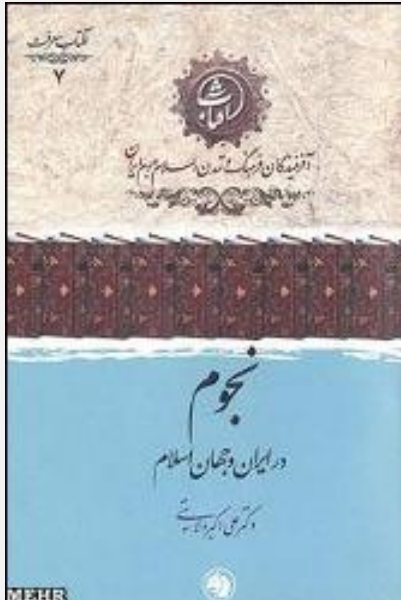

نجوم در ایران و جهان اسلام

کتاب «نجوم در ایران و جهان اسلام (آفرینندگان فرهنگ و تمدن اسلام و بوم ایران)» نوشته علی‌اکبر ولایتی از سوی شرکت سهامی کتابهای جیبی وابسته به انتشارات امیرکبیر منتشر شد.

کتاب #171;نجوم در ایران و جهان اسلام (آفرینندگان فرهنگ و تمدن اسلام و بوم ایران) نوشته علی‌اکبر ولایتی از سوی شرکت سهامی کتابهای جیبی وابسته به انتشارات امیرکبیر منتشر شد. خبرگزاری مهر - گروه فرهنگ و ادب: نویسنده در کتاب حاضر کوشیده است نجوم در تمدن ایران و اسلام را معرفی و بررسی کند و نشان دهد که به ویژه ایرانیان در تمدن اسلامی چه مرزهایی در علم نجوم را درنور دیده‌اند.

کتاب در چهار فصل تهیه و تنظیم شده است؛ ولایتی فصل اول را به نجوم پیش از دوران اسلامی اختصاص داده و در آن به بررسی عناوینی همچون اخترشناسی در بین‌النهرین باستان، اخترشناسی در مصر باستان، یونان باستان، هند باستان، ایران باستان و نجوم در نزد اعراب قبل از اسلام پرداخته است.

به اعتقاد مولف، مردمان دوران باستان به آسمان و نمودهایش می‌نگریستند تا از روی آنها فصول چهارگانه را، که کشاورزی بدان وابسته است، بشناسند یا از طلوع و غروب ستارگان راه خود را در سفر، چه در دریا و چه در بیابان‌های بی آب و علف، بیابند. به مرور زمان، چون این پندار باطل در ذهنشان رسوخ کرده بود که حوادث آینده را می‌شود از روی حرکت اجرام آسمانی پیش‌گویی کرد، شور و شوقشان برای کاوش در پدیده‌های آسمانی افزون شد. علم اخترشناسی از همین راه پیدا شده است.

عباسیان و نهضت ترجمه عنوانی است که مؤلف در فصل دوم به آن پرداخته و در این بخش به ظهور اسلام و وضعیت علوم از صدر اسلام تا قرن سوم هجری می‌پردازد. به گفته وی با ظهور دین اسلام و هجرت پیامبر اکرم (ص) از مکه به مدینه در سال 1 قمری / 622 میلادی، فصل جدیدی در تاریخ آغاز شد.

نجوم اسلامی در قرن سوم، چهارم، پنجم، ششم و هفتم هجری عناوین فصل سوم است و نگارنده در ابتدای آن ضمن ارائه تعریفی از علم نجوم، می‌گوید: نجوم علم مشاهده و رصد ستارگان و سیارات و محاسبات حرکات سیارات و ساختن ابزارهای نجومی و به کار بردن آنهاست. علم اندازه‌گیری اوقات نماز و یافتن جهت قبله نیز جزئی از علم نجوم اسلامی بوده است.

وی در ادامه به مهم‌ترین خدمت‌مأمون در زمینه علم نجوم، منجمان و دانشمندان مشهور قرن سوم هجری و آثار آنها، رشد و توسعه‌ی علم نجوم در این قرن، نقش مهم ثابت بن قره در علم نجوم و کارهای مهم وی در این باره اشاره می‌کند.

محمدبن موسی خوارزمی، احمدبن عبدالله مروزی، ابوجعفر بن حبش، حبش حاسب، ابوعبدالله محمدبن عیسی ماهانی، بنوموسی، بتانی و برادران بنوصباح از جمله منجمان و دانشمندان قرن سوم می‌باشند که مؤلف در این فصل به معرفی آنها پرداخته است.

ولایتی در ادامه به بررسی و معرفی آثار ابوریحان می‌پردازد و مهم‌ترین کارهای او را برمی‌شمارد: 1- اندازه‌گیری ارتفاع خورشید در نقطه اوجش به کمک حلقه‌های که آن را با تقسیمات نیم‌درجه‌ای مدرج کرده بود. 2- روش متفاوت او در اندازه‌گیری محیط کره زمین است. 3- رصد میل کلی یا میل اعظم است. 4- محاسبه تقریبی جیب یک درجه. 5- قاعده تسطیح کره و ترسیم نقشه‌های جغرافیایی. 6- محاسبه‌ی وتر یک چهارم قوسی که وتر آن معلوم باشد. 7- نشان دادن اینکه کانال سوئز

به فرمان داریوش هخامنشی حفر شده است. 8- تعیین تاریخ دقیق تأسیس دولت ساسانیان. 9- ساختن کره جغرافیایی زمین. 10- معلوم کردن نحوه‌ی گاهشماری و ترتیب سال و ماه ایرانیان و دیگر ملل و اقوام قدیم. 11- اختراع ترازوی دقیقی برای تعیین چگالی برخی اجسام و 12- تعیین طول و عرض جغرافیایی و سمت قبله برخی شهرها.

فصل چهارم به نوآوری‌های دانشمندان مسلمان در اخترشناسی اختصاص دارد. ولایتی دو عامل مهم را سبب شکوفایی نجوم در سرزمین‌های اسلامی می‌داند: نخست آنکه موقعیت جغرافیایی این سرزمینها به گونه‌ای بود که با کشورهای یونان فاصله چندانی نداشت و از این رو مسلمانان بر اثر ارتباط با آن تمدن‌ها از دستاوردهای علمی آنان بهره‌مند شدند. از این گذشته، دانشمندان مسلمان تعصبی در مورد کیش خود نداشتند؛ آنان از آثار علمی ملت‌های غیرمسلمان کمال بهره‌را بردند.

نویسنده در پایان سه پیوست نیز شامل آشنایی با چند اصطلاح و ابزار نجومی، زیج‌های دوران اسلامی و گاهشماری‌های اسلامی آورده است. در پیوست دو به زیج‌های اسلامی پرداخته است مثل زیج هندی، زیج هند کبیر، زیج هزارات، زیج دمشقی، زیج هند خوارزمی و زیج جامع.

کتاب 171#& نجوم در ایران و جهان اسلام (آفرینندگان فرهنگ و تمدن اسلام و بوم ایران) نوشته علی‌اکبر ولایتی از سوی شرکت سهامی کتاب‌های جیبی وابسته به انتشارات امیرکبیر با بهای 4300 تومان راهی بازار شده است.